

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 109:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Boets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Loos, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Burgersdorp (Zuid-Afrika); Dr A. Ringma, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veidkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentie: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur:
DUITSCH KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: Gereformeerde Verbondsbeschouwing. III. — Uit de Schrift: Opstanding en rechtvaardigmaking (Rom. 4:25). — Kerkelijk Leven: De duidelijkheid der H. Schrift en de menselijke instrumenten. In de Donaulanden. XX. — Pop. Wetenschappelijke Schetsen: Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur. XXV. — Lit. en Kunst: Opwaartsche Wegen. — Perschoon. — Kerkenieuws.

GEREFORMEERDE VERBONDSBESCHOUWING.

III.

Met de waarheid, dat Christus in het genadeverbond de plaats niet alleen van Middelaar maar vooral ook van Hoofd inneemt, is voor een belangrijk deel ook reeds beslist over al de verdere vragen, die zich bij het verbond voordoen.

Reeds is ons gebleken, dat wij onder het genadeverbond te verstaan hebben een bijzondere relatie, waarin God staat tegenover den Heere Jezus Christus en door Hem als Bondshoofd tegenover een deel der menscheit. Maar bij deze algemeene aanduiding kunnen wij niet staan blijven. Wij hebben thans nader te onderzoeken, waarin deze verhouding precies bestaat, wat zij inhoudt en medebrengt. Of anders uitgedrukt: het wezen van het genadeverbond moet door ons bepaald worden. En wanneer dit is vastgesteld, is tegelijk de uiterst belangrijke vraag beantwoord, wie als deelgenooten van het genadeverbond te beschouwen zijn.

In deze methode van behandeling schuilt opzel. Zelfs spreekt zich hierin een principiële overtuiging uit.

Er wordt ook wel eens een andere weg ingeslagen.

Men begint dan niet bij het verbond, doch bij de bondgenooten. Men stelt dan eerst vast wie bondgenooten zijn of als zodanig zijn te beschouwen; en concludeert dan uit hen terug, wat het verbond zelf wezen moet.

En deze handelwijze wordt gevolgd niet alleen in theoretische verhandelingen, maar vooral ook in stichtelijke lectuur, in de praktijk en in godsdienstige gesprekken. Altoos weer de neiging om uit de menschen op te maken, wat het verbond kan wezen. Telkens weer het wijzen op dezen of genen en dan vragen, hoe met het oog op hen vol te houden valt, wat over het verbond wordt geleerd?

Toch is deze manier van doen, hoe dikwerf ook gevolgd, een omkeering der schriftuurlijke orde. Want het is de lijn van beneden naar boven. 't Is de methode om uit het subject het object te construeren. 't Is de weg, om uit hetgeen wij door de ervaring waarnemen tot de goddelijke werkelijkheid op te klimmen. 't Is meer de ethische dan de gereformeerde denkwijze.

En hiertegenover moet met beslistheid gehandhaafd, dat wij niet uit de bondgenooten tot het verbond, niet uit de menschen tot God, maar juist omgekeerd uit het verbond tot de bondgenooten, uit God tot ons zelf zullen besluiten. Wij zullen, bij God beginnend, eerst vaststellen wat toch die bijzondere relatie, die wij genadeverbond noemen, inhoudt; en wij zullen dan daaruit verder afleiden, wie dus bondgenooten zijn.

Over het wezen van het genadeverbond bestaat er bij hen, die er nog prijs op stellen de verbonds-

gedachte bij te houden, in hoofdzaak tweeërlei meening.

Aan de eene zijde leeft het gereformeerde gevoelen.

Hier is het verbond geen schijnbeweging, geen houding-van-alsof; maar hooge, goddelijke realiteit. Wanneer de Heere met ons het genadeverbond opricht, dan staat en leeft Hij ook met ons in de meest vriendelijke en genadige relatie, veel werkelijker en waarachtiger zelfs dan wij ons ooit hebben ingedacht of eigen gemaakt. Dan geeft Hij Zichzelf metterdaad in genade aan ons en maakt Hij zelf Zich door Christus ons tot een onvervreemdbaar eigendom. Dan is Hij ook onze bondgenoot, onze God en mogen wij de Zijnen weer wezen. Naar Gereformeerde opvatting is het verbond „niet een hypothetische verhouding, geen voorwaardelijke betrekking, maar de frisse, levende gemeenschap waarin de kracht der genade werkt“.

Doch deze besliste taal klomk en klinkt sommigen te absoluut. Zij spreken matter en met zwakker woorden. In het genadeverbond is niet de Heere onze God; doch zegt Hij toe, dat Hij het wil wezen. De groote bondsbelofte, dat Hij onze God en onzes zaads (God zal zijn, moet conditioneel, voorwaardelijk verstaan worden. In het verbond geeft de Heere Zichzelf niet, maar biedt Hij Zichzelf en Zijn genade en verzoening slechts aan; en of dit aanbod tot werkelijkheid zal overgaan, moet door het geloof en de gehoorzaamheid des menschen beslist worden. Het verbond is de welwillende en welmeenende aanbieding Gods, dat Hij onze God wil wezen; doch een aanbieding op de onafwijzbare voorwaarde van geloof en gehoorzaamheid onzerzijds.

Als wij hier onwillekeurig in de rede vallen en opmerken, dat bij zulk een opvatting heel het typische van het verbond verdwijnt, want dat de aanbieding des evangelies toch tot alle menschen komt en moet komen, dan antwoordt men het volgende. Het is ongetwijfeld waar, dat het evangelie-aanbod tot allen komt, maar tot de leden der kerk en hun kinderen komt het in den vorm van een verbond, als een met eede bevestigde toezegging en verbinding; en dit is nog iets gansch anders. Maar al te veel mag hierin toch ook weer niet gelegd worden. Want „verbond en doop waarborgen en bekrachtigen alleen, dat God het geven wil; maar niet, dat de bondeling het bezit, noch ook bezitten zal“.

Het is duidelijk, dat met deze beschouwing over het wezen des verbonds tegelijk de omvang ervan bepaald is. Indien, naar Gereformeerde opvatting, in het verbond de Heere werkelijk onze God en de God onzer kinderen is, kan het alleen gesloten wezen met de geloovigen, met die allen, maar met die ook alleen. Doch wanneer het verbond niet meer is dan een andere vorm van de algemeene aanbieding des evangelies, dan moet de kring der bondgenooten veel ruimer genomen. Dan zijn dit ook allen zonder eenig onderscheid, die een afkomst uit geloovige ouders of een vroom vorgeslacht kunnen aanwijzen en nog in eenige relatie tot de kerk staan. Dan is er zelfs geen reden te bedenken, waarom men met dezen zou ophouden en waarom men niet ongeveer allen, die in een christelijk land wonen, als bondgenooten

beschouwen zou. De opvatting van het verbond als aanbod drijft er toe, dat ongeveer ieder er in opgenomen wordt.

Dit tweeërlei gevoelen komt in den regel het scherpst tot uitdrukking bij de leer der bonds-teekenen of sacramenten, en vooral bij de vraag naar den grond en de betekenis en de praktijk van den kinderdoop.

Er van uitgaande, dat het verbond een werkelijk verbond is, verstaan de gereformeerden ook de sacramenten als teekenen en zegelen van dit reële verbond, dat reeds tusschen God en Zijn bondelingen bestaat. De doop is hun een verzegeling van de weldaden der rechtvaardigmaking en vernieuwing door den Heiligen Geest, die God reeds aan de geloovigen en hun zaad heeft geschonken¹⁾, en mag daarom alleen aan geloovigen worden bediend.

Maar de voorstanders van een voorwaardelijk verbond moeten ook de bondsteekenen conditioneel maken. De doop is hun niet meer dan een herhaling van het aanbod des evangelies en moet daarom toegediend worden aan allen, door wie op deze aanbieding maar eenigszins aanspraak kan worden gemaakt.

Wanneer wij deze tweeërlei verbondsbeschouwing allereerst door de historie laten beoordeelen, lijkt het geen twijfel, dat de gereformeerde de oudste en meest edele brieven toonen kan.

Dit blijkt reeds uit een overweging van meer algemeenen aard. Zooals in ons eerste artikel betoogd werd, werkten er verschillende motieven, die de gereformeerden tot ontwikkeling der verbondslere dreven. En onder deze motieven behoorde ook de drang om tegen het opkomend remonstrantisme de groote levensgoederen van de onverliesbaarheid der genade en de onmogelijkheid van een afval der heiligen te bewaren en te verdedigen. Het was den gereformeerden niet genoeg, dat de Heere in het algemeen trouw is en woord houdt, want dit kan men tot op zekere hoogte ook nog in een voorwaardelijk verbond zeggen. Maar zij hadden vooral er behoefte aan om voor zichzelf te weten, dat zij Gods beloften ontvangen hadden en deze onfeilbaar vervuld zouden worden; en om van zichzelf en hunne kinderen en de andere kerkleden te mogen belijden, dat zij bij God uitverkoren en door Hem aangenomen waren; dat zij nooit de genade, die zij deelachtig werden zouden verliezen; en ook nimmer uitvallen zouden uit hun genadestaat.

En deze zekerheid vonden zij in het verbond. Hun verbondsbewustzijn was voor een deel verkiezingsbewustzijn. Indien het verbond voor hen niet meer was geweest dan een mogelijke of hypothetische verhouding. Zij zouden tevergeefs daarin de onverliesbaarheid van hun zaligheid en de zekerheid hunner verkiezing gezocht of gevonden hebben. Maar nu het verbond hun niet een mogelijk doch werkelijk verbond was, bezaten zij daarin pas recht de zekerheid van de onverliesbaarheid der genade en was daardoor voor hen ook de afval der heiligen buitengesloten.

Wie eenigszins oog heeft voor de motieven, die de gereformeerden tot de verbondslere brachten, moet wel toegeven, dat hun het verbond niet een

¹⁾ G. Vos, De verbondslere in de Geref. theologie, 39.

²⁾ R. van Marjick, Schriftuurlijke verbondsbeschouwing, 36.

³⁾ Zie de besluiten van de Synode van Utrecht (1905) over de leergeschieden.